

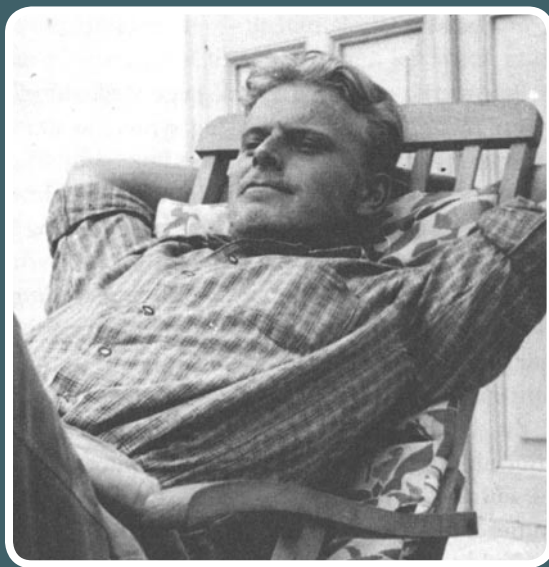
Smal litteratur i et bredt forfatterskab

- om den rummelige Frank Jæger

Af Kasper Anthoni, cand. mag. i Dansk

De fleste vil forbinde digteren Frank Jæger med verselinier som "O at være en høne" og "Bedstefar tag dine tænder på" - begge er de at finde i Højskolesangbogen, hvilken mange danskere på den ene eller anden vis vil stifte bekendtskab med i løbet af deres liv. Dette er digteren, lyrikeren Frank Jæger (1926-77), som de fleste, og det gælder mestendels den ældre generation, kender ham. Men der findes en anden side af Frank Jægers forfatterskab, som af mange forskellige årsager er blevet glemt. Mange årsager undtagen én, nemlig den kvalitative. Følgende er skrevet med en forhåbning om, at flere læselystne danskere vil tage et stykke af Frank Jægers omfangsrige forfatterskab med sig hjem fra bibliotekernes støvede magasiner, for dér ligger mange glemte gode sager for den læser, der i den nye, brede verden stadig har plads til den gamle og smalle litteratur.

Frank Jæger skrev ved siden af sine oftest muntre og lyse digte en stor mængde prosa – romaner, noveller, dramaer og essays. Noget af denne sekundære produktion, som Jægers prosa stadig anses for at være, blev i samtiden ganske vist læst, men det vedblev at være lyrikken, der stemplede Frank Jæger som den lyse digter. De flittige lyriklæsere vil måske nikke genkendende til en digter som Jens August Schade (1903-78), der ud af en umættelig livslyst skrev et væld af lyse og erotiske digte, og vis lyriske tone man i et bredere perspektiv kan sidestille med Jægers. Men som det fandtes hos Schade, således fandtes det hos Frank Jæger – det lurende mørke, det farlige, den brudte idyl lige under overfladen. Jæger havde

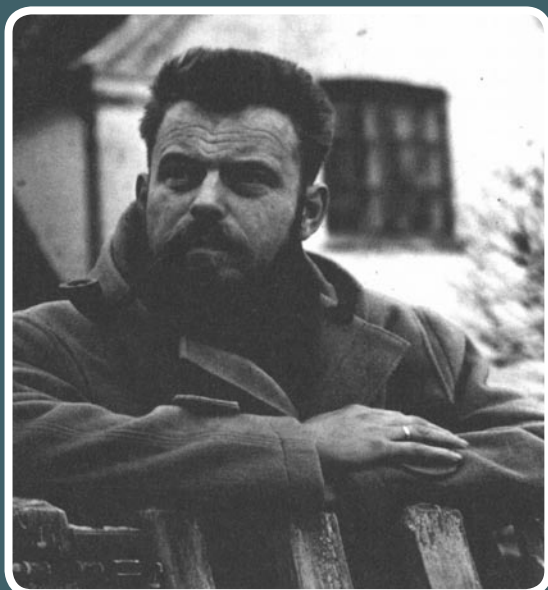

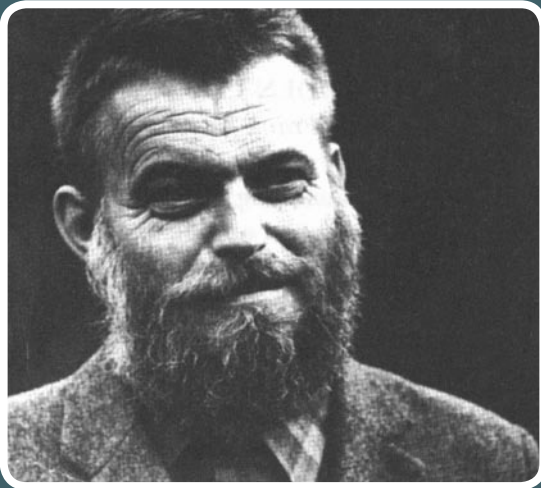
til hver digtsamling, og dét allerede fra den første samling, *Dydige digte* (1948), indlagt et tristesse-digt blandt de lyse, et digt om personen Sidenius. Denne melankolske, sortseende skikkelse Sidenius, der i forhold til de fleste af samlingernes øvrige livsanskuelser er komplementær i sit sortmalede og opgivende billede. Også i andre af Jægers digte, og lad os her blive ved det indledningsvis citerede digt, "Være-diget", det med hønen, hvor netop fjerde og sidste strofe omhandler det omtalte mørke, forfaldet: "O at være en stodder / stedt paa den regnvaade vej. / Ensom, fordrukken og sølle. / Saadan en stodder er jeg." Digtet er fra Frank Jægers anden digtsamling, *Morgenens trompet* (1949). Jæger har været først i sine tyvere, da han skrev digtet, hvorfor det er nærmest tragikomisk, en slags selv-opfyldende profeti, at Frank Jæger 51 år

gammel ender sine dage i Helsingør ensom, fortrukken og sølle. Men lad mig vende tilbage til mørket hos Jæger, dette indsnigende, tiltagende mørke, der får overtaget ikke blot over Frank Jægers eget sind, men også over hans lyriske produktion. I 1959 får de lyse digte ende. Det sker med samlingen *Cinna og andre digte*, for hvilken Frank Jæger i øvrigt modtog De gyldne laurbær, boghandlernes pris. Året forinden havde han modtaget Kritikerprisen, og i 1960 modtog han Emil Aarestrup Medaillen. Frank Jæger var med andre ord på toppen af sit forfatterskab sidst i 1950'erne. Alligevel går der otte år inden næste og sidste digtsamling udkommer i 1967, *Idyllia*. Navnet er vildledende – et fiktivt univers, hvor alt tilsyneladende ånder fred og idyl, men hvor rotter billedligt vælder op fra kældre som ækle symboler på sammenbruddet. Og parallelt hertil et sammenbrud for Frank Jæger personligt. Ægteskabet skranter, og to år senere er det slut. Derpå opbrud fra Langeland, hvor Jæger boede i seksten år, hvorefter han forpint og misforstået bosætter sig i Helsingør, hvorfra han skriver noget af det bedste, hvis ikke dét bedste, litteratur hans forfatterskab rummer. Når jeg bruger ordet misforstået, så hænger det sammen med førnævnte pause og endeligt for det lyriske forfatterskab. Selv på toppen af sin karriere føler Jæger ikke, at folk forstår hans digte – de ser ikke dobbeltheden i digtene, det lyse og umiddelbare, det mørke og fordækte. Han fastholdes i det billede, der blev tegnet af ham allerede ved udgivelsen af debuten, de *Dydige digte*, der med sine lette toner ramte en nerve i befolkningen, der efter krigens afslutning havde været bedøvet af undergangsfikserede digte. Det er sandt, at Frank Jæger som udgangspunkt var en lysets digter, men han vedblev ikke at være det. Og måske i desperation efter forståelse og en slags revurdering af sit forfatterskab, skriver han *Idyllia*, der ikke fremkalder anden reaktion blandt kritikere end den, at Frank Jæger er blevet en træt, nedslidt digter. I virkeligheden er

Idyllia noget af det mest komplekse lyrik fra samtiden. Jeg får lyst til at henvise til Finn Stein Larsens fremragende bog, *Den magiske livskreds – Frank Jægers lyrik* (2002), hvori *Idyllia* er analyseret indgående.

Så vidt Frank Jægers lyrik. For hvor glemslen omkring Frank Jægers forfatterskab for alvor er markant, så er det vedrørende hans prosa. Frank Jæger debuterer som nævnt i 1948 som lyriker, men allerede i 1950 udkommer hans første prosaværk, romanen *Iners*. Romanen er sær og utidsvarende. Det samme er *Hverdagshistorier*, der udkommer året efter. For begge værker gælder det, at de er for svært tilgængelige for den almindelige læser i datidens Danmark – de skildrede universer ligger uendeligt fjernt fra eksempelvis Morten Korchs litterære universer. Først i 1953 bliver Jægers prosa bemærket. Det sker med udgivelsen af den humoristiske novellesamling *Den unge Jægers Lidelser*, der nok er fiktiv men søger at skjule dette under dække af selvbiografien. Novellesamlingen opnår megen ros og positiv omtale, og trykkes i flere oplag på lige fod med Jægers samtidige lyrik. Og samlingen er, hvis man lidt famlende forsøger

at tage hul på læsningen af Frank Jægers prosa, et ganske fornuftigt sted at starte. Frank Jægers romaner og noveller varierer en del i struktur og tema op gennem forfatterskabet. Fra de finurlige, eventyrlige fortællinger i starten af 1950'erne til de mere historiske og psykologiske skildrier af stereotyper i samfundet mod enden af forfatterskabet i første halvdel af 1970'erne. Her kan nævnes romanerne *Døden i skoven* (1970), *S* (1973) og novelle- og essaysamlingerne *Provinser* (1972) og *Udsigt til Kronborg* (1976), som er noget af det bedste, der er kommet fra Jægers hånd. Midt i forfatterskabet udkommer især to slagkraftige prosaværker, *Kapellanen og andre fortællinger* i 1957 og *Danskere. Tre Fortællinger af Fædrelandets Historie* i 1966. Begge indeholder de en række længere, historiske noveller, der har sine omdrejningspunkter i den menneskelige psykologi – de er en slags moderne dannelsesromaner à la *Jørgen Stein* (1932-33) og *Lykke-Per* (1898-1904), henholdsvis af Jacob Paludan og Henrik Pontoppidan, blot i miniatureformat.

Den særlige humoristiske tone og skarp-

sindige skildring af samfundets særlinge er tydeligst fremtrædende i værkerne *Hverdagshistorier*, *Den unge Jægers Lidelser*, *Provinser* og *Udsigt til Kronborg*. Fire værker, der i dag er ukendte for de fleste. Værkerne er stadig at finde rundt om på landets større biblioteker. Og selv om læseren af dette vælger at fare ud for at låne eller købe et af de mange værker af Frank Jæger, så vil i al fald prosaen altid tilhøre 'den smalle litteratur'. For Frank Jæger fik aldrig – som mange kritikere dengang og i dag har konkluderet – skrevet sin store roman, som nu Paludan og Pontoppidan fik skrevet deres. Men til gengæld skrev han flere små værker, der tilsammen udgør et langt bredere og mere nuanceret forfatterskab end det, de fleste i dag tror at være begrænset til Højskolesangbogens i øvrigt udmærkede udvalg af Jægerdigte.

Billeder af Frank Jæger i perioden 1957-1976 stammer fra bogen *Skyggerne gror - et portræt af Frank Jæger* af J. og J. Kramhøft. Den er udkommet på forlaget Tiderne Skifter.

